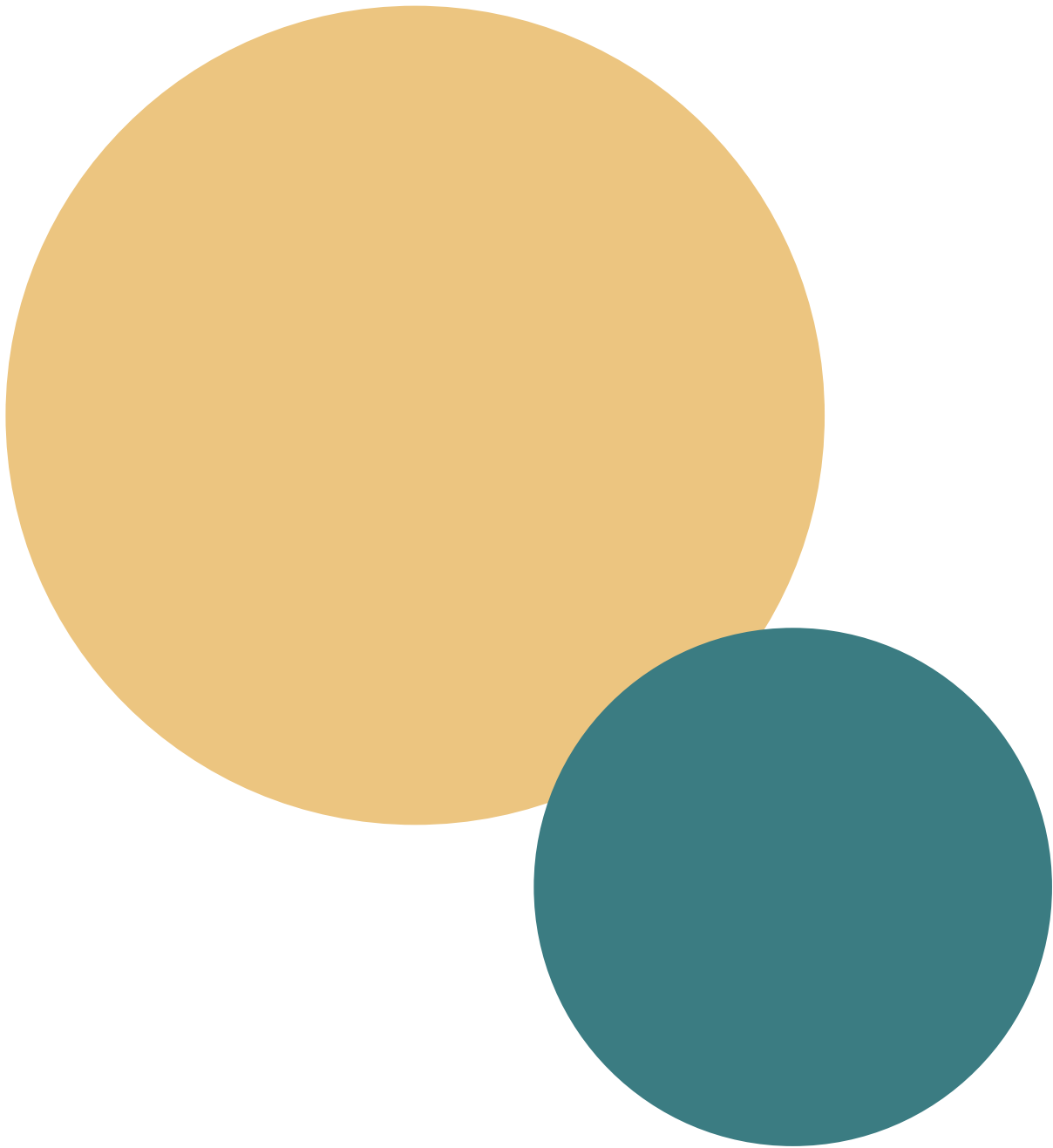

FÆLLES MOD MISBRUG

En guide til kommuner om hvordan man skal bekæmpe seksuelt misbrug af børn med handicap i Kalallit Nunaat

Kolofon

Udgiver: Tilioq 2024

Tekst og redaktion: Emma Christensen

Assit Foto: Unsplash

Oversætter: Athena Mathæussen

Grafisk Design: Ivalu Risager // irisager.gl

Indhold

Hvad er seksuelle misbrug?	5
Personer med funktionsnedsættelse	6
Personale niveau	8
Tegn på seksuelle misbrug	8
Mistanke og underretning	8
Hvordan underretter man?	9
Hvor underretter man?	10
Understøtte sund seksualitet	10
Få mere viden om området	11
Lederniveau	12
Underretninger	12
Ansætter du nyt personale?	13
Underretninger	13
Samarbejde med sundhedsvæsenet	14
Lokale beslutningsniveau	16
Tiltag målrettet personale og borgere	16
Kampagner og ressourcer til borgere	17
Klarere og nemmere rapporteringsveje	17
Tiltag målrettet borgere med funktionsnedsættelse	18
Organisering og samarbejde	20
Skabelon til emner i kan drøfte når I laver jeres lokale seksualpolitik	24

Introduktion

Denne guide indeholder ideer til, hvordan I på jeres arbejdsplads, som ledere og lokale beslutningstagere, kan bidrage med tiltag, der forebygger, opdager, underretter om og anmelder misbrug af børn med handicap.

Tiltagene kan være med til at skabe sikre miljøer for børn, mindske risikoen for misbrug og skabe støttemuligheder. Hvis misbrug alligevel skulle ske, kan de sikre, at børnene stadig kan vokse op i tryghed.

Hvis vi alle gør en indsats, tager de rette skridt og sikrer både institutionelle løsninger samt viden om, hvordan man skal håndtere problemet – herunder hvordan man taler med børnene om det og reagerer korrekt, hvis det sker – kan vi være med til at sikre, at børn vokser op fri fra misbrug. Derudover kan vi skabe betingelser, der gør det muligt for børn, der har været udsat for misbrug, at vokse op helet og uden skam og traumer. Hvis vi formår at skabe strukturer og systemer, der beskytter de mest sårbare børn mod misbrug, kan vi samtidig lægge grundstenen for, at alle børn – uanset om de har et handicap eller ej – kan vokse op sikkert og frit.

Denne guide er en del af et større projekt: Fælles mod misbrug. Med projektet ønsker vi fra Tilioq at stoppe seksuelt misbrug af børn med handicap. Projektet giver indsigt i og viden om, hvordan problemet ser ud i Grønland, dets konsekvenser, og hvad vi alle kan gøre for at løse det. Guiden kan bruges som inspiration til, hvad den enkelte kan gøre for at gøre en forskel lokalt. Andre komponenter i projektet vil give redskaber til Naalakkersuisut og Inatsisartut samt til borgere og pårørende til børn med handicap.

Forslagene i denne guide bygger på vores rapport af samme navn, internationale anbefalinger samt relevante erfaringer og forslag fra fagpersoner i Grønland, som Tilioq har været i dialog med.

Hvad er seksuelle misbrug?

"Seksuelt overgreb finder sted, når et barn inddrages i seksuelle aktiviteter, som det ikke kan forstå rækkevidden af, udviklingsmæssigt ikke er parat til og derfor ikke kan give samtykke til, og/eller aktiviteter af denne karakter, der overskrider samfundets sociale eller retslige normer."
— Henry C. Kempe (1978)

Seksuelt misbrug af børn defineres som enhver interaktion mellem et barn og en voksen (eller et andet barn), hvor barnet bruges til seksuel stimulering af gerningsmanden eller en tilskuer. I Grønland betragtes man som et barn, hvis man er under 15 år, hvilket er den nuværende seksuelle lavalder. Det er desuden fortsat ulovligt, hvis barnet er mellem 15 og 17 år, og misbrugeren er en omsorgsperson, hvilket ofte er tilfældet for børn med handicap.

Seksuelt misbrug kan indebære berøringer, men det kan også finde sted uden fysisk kontakt. Dette kan inkludere voyeurisme (forsøg på at se på et barns krop), exhibitionisme (vise sin egen krop til barnet), optage og uddele seksuelt misbrugsmateriale (også kendt som børnepornografi) af barnet, at udsætte barnet for pornografi, eller ved at groome barnet, hvilket betyder, at en person manipulerer et barn til at være en del af et forhold. Alt dette kan foregå både fysisk eller online og kan ske for alle børn.

Personer med funktionsnedsættelse

Ifølge internationale studier har børn med handicap 3-4 gange større risiko for at blive udsat for seksuelt misbrug end børn uden handicap. Særligt børn med kognitive og intellektuelle handicap er udsatte.

Ikke alle børn med handicap er i risiko, og der er sandsynligvis ikke en direkte sammenhæng mellem det at have et handicap og en øget risiko for misbrug. Der er dog faktorer, der kan øge risikoen, såsom:

- **Afhængighed af omsorgspersoner**
- **Kommunikationsvanskeligheder:** Børn med visse kognitive eller sensoriske handicap kan have svært ved at sige nej til seksuelle tilnærmelser eller rapportere misbruget.
- **Isolation:** Børn med handicap kan være mere isolerede fra jævnaldrende og voksne, hvilket begrænser deres muligheder for at søge hjælp.
- **Lavt selvværd:** Dette kan gøre dem mere sårbare over for manipulation.
- **Manglende troværdighed:** Mange børn med handicap oplever ikke at blive troet, når de fortæller om misbrug.
- **Infantilisering:** Der er en udbredt forestilling om, at personer med handicap ikke har seksuelle behov, hvilket kan føre til manglende opmærksomhed på deres grænser og rettigheder.
- **Manglende seksualundervisning:** Mange børn med handicap modtager ikke tilstrækkelig seksualundervisning, hvilket øger deres sårbarhed.

Alle børn med handicap har en forøget risiko for seksuelt misbrug, uanset handicaptypen. Det er derfor afgørende, at vi anerkender og adresserer disse risikofaktorer for at beskytte dem bedst muligt.

Personale niveau

Som ansat har du et ansvar og en rolle i at forebygge og håndtere situationer, hvor du har mistanke om misbrug.

For at forebygge seksuelt misbrug kan vi som ansatte arbejde aktivt med at undgå risikosituationer.

Arbejder du fx med den direkte pleje af personer med handicap, kan du sikre, at borgeren altid er under opsyn af flere personer.

Som sagsbehandler kan forebyggelse f.eks. handle om at sikre, at der i helhedsvurderingen af borgerne er fokus på, om de får nok støtte i dagligdagens situationer, også ved overgange mellem skole, fritidsklub og hjem. Det kan også handle om at sikre, at der er nok personale til stede, så man undgår situationer, hvor en borger efterlades sårbar og uden opsyn.

Tegn på seksuelle misbrug

Seksuelt misbrug kan vise sig på mange forskellige måder hos et barn. Ofte har barnet ikke mulighed, evne eller kapacitet til at fortælle det direkte. Som omsorgsperson for et barn med handicap eller som fagperson, der arbejder med denne gruppe, er det derfor vigtigt at have øjne og øre åbne for tegn, der kan skabe mistanke om misbrug.

Disse tegn kan både være fysiske tegn, fx sår, ar, smerter når barnet skal tisse eller overdreven renlighed. Det kan desuden være adfærdsmæssige tegn, såsom angst, uro, tilbagegang i deres udvikling, ændring i spisevaner, søvnproblemer og mange flere. Det kan også være følelsesmæssige tegn, såsom humørsvingninger, lavt selvværd, overdrevet overvågenhed og tillidsproblemer. Der er desuden mange flere tegn, som du kan læse om [her](#).

Hvis du opdager disse tegn, er det vigtigt at handle. Du kan f.eks. tale blidt med barnet om, hvad der kan være sket, kontakte politiet eller tage barnet til en læge. På den måde kan du sikre, at et eventuelt misbrug anmeldes og barnet fjernes fra farlige omgivelser. Hvis der ikke er tale om misbrug, kan du udelukke det og undersøge andre mulige årsager til barnets adfærd eller symptomer.

Mistanke og underretning

Tal med din leder om retningslinjerne på din arbejdsplads for håndtering af mistanke om seksuelt misbrug eller andre bekymringer for de borgere, du møder. Er du i tvivl om, hvad du skal gøre med din mistanke, kan du altid kontakte politiets rådgivningstelefon på 25 54 34 på hverdage mellem kl. 9 og 15.

I Grønland har alle pligt til at underrette politiet, hvis de bliver bekendt med eller har mistanke om, at et barn eller en voksen med handicap ikke trives eller udsættes for misbrug. Denne pligt gælder både professionelle (fx ansatte i social-, sundheds- og uddannelsessektoren) og private borgere.

Professionelle, såsom ansatte i social-, sundheds- og uddannelsessektoren, samt personer med offentligt valgte hverv eller borgerligt ombud, har en skærpet underretningspligt. Dette

betyder, at de har en særlig forpligtelse til at være opmærksomme på tegn på mistrivsel eller misbrug og til at handle på denne viden.

Den skærpede underretningspligt gælder kun, hvis bekymringen opstår i forbindelse med udførelsen af arbejdet. Hvis bekymringen opstår i fritiden, gælder den almindelige underretningspligt.

Hvorfor er underretningspligt vigtig?

- **Tidlig indsats:** Underretninger giver mulighed for at starte nødvendige støttetiltag, så barnet kan få hjælp så tidligt som muligt.
- **Forebyggelse:** Underretninger kan forebygge, at børn med handicap udsættes for yderligere misbrug
- **Sikring af rettigheder:** Alle børn og voksne har ret til en tryk og sikker opvækst eller et værdigt liv. Underretningspligten hjælper med at sikre, at disse rettigheder overholdes.

Hvordan underretter man?

Hvis du er bekymret for et barn med handicap, skal du kontakte din kommunes socialforvaltning eller politiet. Det er vigtigt at være konkret i din henvendelse og nøje beskrive de forhold, der gør, at du er bekymret.

Du kan altid underrette anonymt. Dette kan ske ved personligt fremmøde, pr. telefon eller via mail til kommunen. Hvis du underretter via mail, skal du sørge for at bruge en anonym mailadresse, hvor hverken navn eller andre kontaktoplysninger fremgår.

Du bør oplyse følgende i din underretning:

1. **Dine oplysninger:** Navn, stilling, institution. (Dog ikke hvis du ønsker at være anonym)
2. **Modtagers oplysninger:** Navn på den kommune (evt. Afdeling) eller politi, der modtager underretningen.
3. **Barnet/den voksnes oplysninger:** Navn, alder, adresse (så meget du ved).
4. **Beskrivelse af situationen:** En klar og konkret beskrivelse af de forhold, der giver anledning til bekymring.
5. **Dato for hændelsen/iagttagelsen**
6. **Vidner:** Navne på eventuelle vidner.
7. **Dokumentation:** f.eks. notater, billeder.

Nogle kommuner har formularer på deres hjemmesider, der kan bruges til underretning. På Sullisivik.gl kan man også underrette, men vær opmærksom på, at dette ikke kan ske anonymt.

Husk, at du som fagperson har tavshedspligt, men din skærpede underretningspligt går forud for tavshedspligten.

Hvor underretter man?

Mange kommuner har beskrevet på deres hjemmeside, hvordan man skriftligt kan underrette. Kommunernes hjemmesider ændrer sig over tid. Alle steder har en socialvagt, der via telefon kan kontaktes:

Kommuneqarfik Sermersooq :	
Socialvagt	Nuuk 555731
Socialvagt	Paamiut 532298
Socialvagt	Tasiilaq 598220
Socialvagt	Ittoqqortoormiit 599101
Socialvagt	Qeqertarsuatsiaat 482822
Kommune Kujalleq	
Socialvagt	Nanortalik 537541
Socialvagt	Qaqortoq 493435
Socialvagt	Narsaq 497203
Qeqqata Kommunia	
Socialvagt	Sisimiut 530197
Socialvagt	Maniitsoq 487200
Kommune Qeqertalik	
Socialvagt	Qeqertalik 387300
Avannaata Kommunia	
Socialvagt	Qaanaaq 499359
Socialvagt	Upernavik 590208
Socialvagt	Uummannaq 549522
Socialvagt	Ilulissat 530917
Kontakt til politiet	
Rådgivningsnummeret : Rådgivningen har åben alle hverdage i tidsrummet 9-15 på telefon 25 54 34.	
Politi	70 1448

Understøtte sund seksualitet

At understøtte sund seksualitet handler bl.a. om at anerkende, at alle mennesker har en seksualitet, og at seksuel adfærd er en naturlig del af det at være menneske.

Personer med handicap har ret til at udleve og udvikle deres seksualitet. Det er vigtigt, at du som fagperson er med til at muliggøre dette. Din rolle kan være at tydeliggøre grænsesætning og samtidig anerkende borgerens udvikling af en sund seksualitet.

Om det er din opgave at understøtte sund seksualitet afhænger af, hvor du er ansat. Tal gerne med din leder om, hvordan det kan gøres på din arbejdsplads.

- Er du ansat på skoleområdet, kan du understøtte dette ved at sikre, at børn og unge modtager seksualundervisning. Tal med din ledelse, hvis du oplever, at der mangler fokus på emnet. Ifølge loven om sundhedspleje kan sundhedsvæsenet inddrages som sparringspartner i forhold til seksualundervisning.
- Hvis du arbejder med personlig pleje eller med børn, der bor på en institution, er det vigtigt at lade børn have privatliv og plads til at udforske sig selv, f.eks. når de er i bad.

Samtidig bør du være opmærksom på tegn på unormal seksuel adfærd, som kan vække bekymring. I Socialstyrelsens bog "*Killiliisa håndbog*" fra 2023 kan du på side 37-48 (grønlandsk: side 44-55) læse mere om normal og bekymrende adfærd. Håndbogen kan findes på Paarisas hjemmeside.

Få mere viden om området

At kunne være en aktiv medspiller i at forebygge seksuelle misbrug af børn med handicap, kan du selv gøre meget for at opsøge viden og sikre at du har de rette kompetencer. Her er nogle muligheder:

- Du kan efterspørge kurser og vejledning hos din leder
- Socialstyrelsens hjemmeside har gode beskrivelser af forskellige handicap og forskellige udgivelser som er relevante. Se [her](#)
- Januscentrets "bekymringsbarometer" bruges ofte til at vurdere børns adfærd, i forhold til vurdering af mistanke af misbrug. Brug din viden om personers handicap, når du vurderer. Se [her](#).
- Forebyggelsesafdelingen Paarisa har i 2019 udgivet Killiliisa håndbog til fagpersoner om seksuelle misbrug mod børn. Se [her](#).
- Socialstyrelsen har to videoer om vold og seksuelle misbrug mod børn med handicap. Se [her](#).
- Rådgivningslinjen TUSAANNGA. Alle kan ringe gratis til 80 11 80 eller SMS til 1899 og få rådgivning og støtte på problemstillinger.
- Politiets beskrivelse af deres rolle på området. Se [her](#).
- Politiet har også en rådgivningstelefon du kan ringe til, hvis du som fagperson du har spørgsmål eller har brug for rådgivning. Alle hverdage i tidsrummet 9-15 på telefon 25 54 34.

Du må hellere ringe en gang for meget, end en gang for lidt, og du kan ikke gøre noget forkert ved at ringe.

Lederniveau

Som leder har du et ansvar for at sikre, at dit personale besidder de nødvendige kompetencer til at skabe trygge og sikre miljøer for borgerne. Dette indebærer at give personalet det rette vidensgrundlag og løbende støtte deres faglige udvikling.

Du har også en vigtig rolle i at sikre samarbejdet på tværs af afdelinger og med eksterne aktører som politiet og sundhedsvæsenet. Dit arbejde bidrager til at sikre, at børn i dit lokalsamfund vokser op i trygge rammer. Nedenfor finder du konkrete områder, hvor du kan tage initiativer for at forbedre vilkårene for børn og borgere i jeres lokalsamfund.

Underretninger

Du kan læse kort om underretninger [her](#).

Det er vigtigt, at du som leder sørger for, at alt personale ved, at de har underretningspligt. Mange ansatte er ikke klar over, at de har disse forpligtelser, og er ofte i tvivl om, hvornår en leder skal inddrages, for eksempel ved en underretning. Det er vigtigt, at I som arbejdsplads både har tydelige strukturer for arbejdsgange og sikrer, at alle ved, at de kan og må lave en underretning. Som leder vil du kunne opleve, at ansatte kommer til dig for at få opbakning og sparring i forbindelse med en bekymring, de har, hvor det kan være relevant at lave en underretning.

Måske er jeres arbejdsgang sådan, at du som leder bliver inddraget i forløbet med underretninger. Her har du et stort ansvar for, at underretningen kommer det rigtige sted hen. Det kan være til socialvagten og en sagsbehandler i kommunen, eller det kan være til politiet.

Det er vigtigt, at du som leder understøtter den bekymring, der kan være, og evt. hjælper den ansatte med at underrette. Husk at:

- Stol på mennesket, der giver udtryk for mistro eller fortæller om seksuelt upassende oplevelser.
- Stol på den ansattes bekymring.
- Kvalificer underretningen ved at hjælpe den ansatte med at give de nødvendige oplysninger i underretningen.

Nogle ansatte mangler viden om handicapområdet. Det er vigtigt, at din rolle som leder også omhandler at give de ansatte sparring om handicapområdet og seksualområdet. For mange ansatte – både faglærte og ufaglærte – er det, at skulle tale om sex, seksualitet, krænkelse og misbrug, grænseoverskridende. Det er vigtigt, at du som leder anerkender de ansattes udfordringer og giver personalet sparring ift., hvordan dette område håndteres i en professionel kontekst hos jer – for der skal tages hånd om det.

Ansætter du nyt personale?

- Sikre dig, at der bliver indhentet straffe- og børneattest.
- Tal om, hvorfor sund seksualitet er vigtigt hos de borgere, man kommer i kontakt med under ansættelsen, og hvordan man skal være opmærksom på tegn på seksuelt misbrug.
- Sikre dig, at personalet er klar over, hvordan man underretter, og hvornår lederen skal medinddrages i underretninger. Vær sikker på, at personalet ved, hvem, hvordan og hvornår politiet underrettes.
- Understøt personalets behov for at styrke sine kompetencer, bl.a. ift. at sikre børns trivsel, sund seksualitet og helbred samt at forebygge seksuelle misbrug.
- Sæt dem ind i den seksualpolitik, I har i jeres kommune

Underretninger

En seksualpolitik er et vigtigt redskab, også hvor der arbejdes med børn og personer med handicap. Den sikrer, at der er klare retningslinjer for, hvordan man arbejder med misbrug, seksualitet og relationer.

En seksualpolitik kan være overordnet for hele kommunen, men det er vigtigt, at du som leder sammen med dit personale, taler om, hvordan en seksualpolitik skal være hos jer.

Det er her, I skriver, hvad I er blevet enige om vedrørende seksualitet på jeres arbejdsplads. Det kan både indeholde ting, der omhandler personale og ledelse, men det er vigtigt, at den også omhandler, hvad I vil gøre for at forebygge risikoen for seksuelle misbrug af borgere, understøtte sund seksualitet og hvordan I håndterer mistanke om seksuelt misbrug. Det er desuden en god idé at opdatere denne regelmæssigt i samarbejde med dine ansatte.

Det er vigtigt, at du er en god rollemodel, når emnet opstår på din arbejdsplads. Sørg for, at der er mulighed for, at alle kan deltage i drøftelsen.

Især på arbejdspladser, hvor man er i kontakt med børn og unge med handicap, er det vigtigt, at der drøftes, hvordan man professionelt håndterer, når en borger udviser seksuel interesse overfor en ansat og hvad der er acceptabelt i den relation. Uanset om barnet har vist interesse, er det stadig misbrug, hvis den ansatte tager muligheden. Dette gælder desuden også, hvis barnet er over den seksuelle lavalder, men hvor den kognitive alder ikke er svarende til deres kronologiske alder.

Bagerst i denne guide er en tabel med spørgsmål og punkter, der kan bruges til inspiration til at udforme en seksualpolitik. De tager udgangspunkt i børneområdet, men kan også bruges som inspiration på voksenområdet.

Samarbejde med sundhedsvæsenet

Det er vigtigt at sikre borgernes autonomi i forhold til beslutninger i deres hverdag. Omvendt oplever vi i Tilioq, at der ikke altid sikres, at borgerne støttes i almen kontakt til sundhedsvæsenet. Det kan både være i forbindelse med almindelige hverdagslidelser, opfølgning på planlagte lægesamtaler og når sundhedsprogrammer skal følges – fx indkaldelser til livmoderhalskræftscreeninger og vaccination.

At sikre, at borgeren får tilstrækkelig tilknytning til sundhedsvæsenet, kan også være med til at sikre, at eventuelle seksuelle misbrug opdages.

Sundhedsvæsenet har på børneområdet ansvaret for helbredsundersøgelser og skal tage aktiv del i netværk, når der er behov for dette. At sikre sig, at samarbejdet fungerer, er et fælles ansvar.

Lokale beslutningsniveau

På beslutningsniveauet i kommunerne har I stor indflydelse på at skabe bedre miljøer for børn med handicap. Det er dig og dine kollegaer, der kan ændre strukturer og systemer kommunalt, som kan skabe langvarige og bæredygtige ændringer for dine borgere. Du har et stort ansvar, og lige nu er der for mange børn i dit lokalsamfund, der bliver udsat for vold og misbrug, eller som har en forøget risiko for, at det sker for dem i fremtiden. Meget af det ansvar ligger hos Naalakkersuisut og Inatsisartut, men noget af ansvaret hviler på dig. Du har et valg at tage – om du er villig til at træffe svære beslutninger og starte dialoger om svære emner, hvis det betyder, at du kan redde et barn fra rædsel og traume.

Det er i din bedste interesse og i den bedste interesse for alle folk i din kommune, at børn kan vokse op og blive sunde, raske, glade og bidragende medlemmer af samfundet. Vi håber derfor, at du vil tage dette ansvar alvorligt.

Nedenfor vil du få ideer til konkrete initiativer og systemændringer, der kan skabe bedre forudsætninger for børn med handicap i dit lokalsamfund.

Tiltag målrettet personale og borgere

Mere viden til fagpersoner

Fagpersoner er nogle af de bedste aktører til at holde øje med tegn på misbrug og sikre handling. Men mange fagpersoner har ikke tilstrækkelig viden om seksuelt misbrug af børn med handicap. Dette gælder både viden om omfang, konsekvenser og tegn på misbrug, samt hvordan man skal reagere og støtte barnet. Den viden er nødvendig for at forebygge seksuelle misbrug samt intervenere tidligt.

Viden om seksuelt misbrug og intervention skal være konkret, letlæselig og fyldestgørende. Den skal gerne komme i adskillige formater, fx videoer, kurser, tekstmateriale m.m., og kan inkludere:

- Hvilke tegn man skal kigge efter
- Hvilke skridt man skal tage ved forskellige niveauer af mistanke
- Forståelse af underretningspligt
- Hvordan man kan støtte barnet efter et misbrug og aktivt være en del af deres helingsproces
- Hvordan man effektivt snakker med et barn om sex, seksualitet, grænser osv.
- Hvordan man kan forebygge, at barnet bliver misbrugt igen

Alt personale bør modtage undervisning i, hvordan man forebygger og håndterer seksuelt misbrug. Undervisningen bør være obligatorisk for både nye og eksisterende medarbejdere. Tilfølgende tilhørende rapport til denne guide (se [her](#)). Desuden har Socialstyrelsen lavet forskelligt materiale, der understøtter denne vidensopbygning, men der er brug for, at der lokalt laves en struktur, så de ansatte

bliver bekendt med den viden, der er. Ledere vil med fordel kunne indrette denne viden, så det passer til arbejdspladsen, relationen til børneområdet og personalegruppen.

Procedurer for, hvordan den enkelte leder arbejder med opmærksomhed på seksualitet og seksuelt misbrug, bør udarbejdes i hver enkelt kommunal forvaltning, så der fra centralt hold er et signal om at prioritere området.

Kampagner og ressourcer til borgere

Borgere har også behov for at udbygge deres viden om at sikre forebyggelse af seksuelle misbrug af børn og om hvordan der ydes støtte i de tilfælde, hvor misbrug forekommer.

For at udbrede denne viden, er der brug for:

- en indsats for at oplyse borgere om deres rettigheder
- klar tydeliggørelse af hvad misbrug er
- hvilke tegn på muligt misbrug, man som borger skal være opmærksom på
- hvordan man som borger skal handle, hvis det opdages
- og hvilken hjælp der er at hente.

Denne vidensdeling kan ske ved opsøgningsarbejde, samarbejde med skolerne, sundhedsvesenet, bo-, døgn-, og daginstitutioner, fritidscentre m.fl. Det kan inkludere oplysningssmateriale, kampagner på sociale medier, reklamer på TV og i aviser, samlinger, etc. Det kan ofte ske i sammenhæng med andre kampagner og sammenhænge. Det vigtigt, at befolkningen bliver informeret og kan tage handling på vegne af børnene i deres fællesskaber.

Klarere og nemmere rapporteringsveje

I denne guide har vi nævnt vigtigheden af at underrette – enten til kommunen eller til politiet (se [her](#)). I Tilioq oplever vi, at mange ikke ved hvor og hvordan de underretter. Vi anbefaler derfor at det bliver lettere, både for medarbejdere og for borgere, at lære hvordan man underretter.

Vi anbefaler at:

- Der sikres en fast og enkel procedure for ansattes måde at underrette på.
- Der sikres, at alle ansatte er klar over, at de er forpligtet til at underrette og ved hvordan det gøres.
- Arbejdspladsen er med til at orientere om, at politiet har en hotline hvor fagpersoner kan få rådgivning.
- At der etableres en fælles og offentlig whistleblower ordning, der er helt anonym.
- Det sikres, at relevante hjemmesider er opdateret med kontaktinformation og at det er let at finde telefonnummer til socialvagt og information om hvordan underretningen foretages.

Tiltag målrettet borgere med funktionsnedsættelse

Fritidsklubber

Børn med handicap er sårbare pga. mange forskellige faktorer, hvoraf en af de vigtige er isolati-on og ensomhed. Dette gør, at de er alene oftere, hvilket gør det nemmere for krænkerer at finde mulighed for at misbruge dem; ensomhed gør også børn mere opsøgende efter kontakt, hvilket kan føre til, at de møder folk, der misbruger dem både fysisk og online. Barnet er ekstra sårbart både fordi det er isoleret i hjemmet, som er meget privat, og desuden det sted, hvor børn oftest bliver misbrugt. Man er derfor mere sårbar over for folk, der er interesserede i at udnytte og misbruge børn.

For at mindske disse risikogrupper er det derfor vigtigt at få barnet ind i sunde fællesskaber.

En løsning kunne være at styrke brugen af fritidsklubber, hvor børn – både med og uden handi-cap – kan komme og være sammen med andre børn og unge, lege, være med i aktiviteter, lave lektier og blive holdt aktive. Dette vil ikke bare mindske børnenes chancer for at blive misbrugt, men også øge deres livskvalitet, fællesskabsfølelse samt give pårørende og familier et puste-rum. Tilioq hører fra flere, at de fravælger fritidsklubber, da det for nogen ikke opleves som et trygt sted, fordi de ikke tilbydes tilstrækkelig støtte, eller fordi klubberne ikke er fysisk tilgængelige.

Opmærksomhedspunkter:

- De ansatte i disse fritidsklubber skal have kompetencer i at støtte børn med handicap.
- De ansatte skal være oplært i, hvordan man kan opdage misbrug.
- De fysiske omgivelser skal være tilgængelige og handicapvenlige.
- Det skal være så nemt for børnene at tage derhen som muligt, og de skal så vidt muligt ikke være afhængige af voksne til at bringe dem til eller fra fritidsklubberne.
- Hvis der er brug for støtteperson, så sikre sig, at dette bevilliges også til overgangene fra skole til fritid.

Socioøkonomiske udfordringer

Børn med handicap har mange rettigheder, både fra handicapkonventionen og fra lovgivningen, der beskriver, at de har ret til at blive støttet og leve et liv på lige vilkår som et barn uden handicap. Men mange af disse rettigheder bliver ikke opfyldt, hvilket blandt andet betyder, at familierne ender i fattigdom. Både handicap og fattigdom øger risikoen for at blive udsat for seksuelt misbrug. Den manglende støtte og hjælp til barnet gør det både dyrt for familien og gør samtidig, at mange forældre er nødt til at forlade arbejdsmarkedet for at passe deres barn. Mange er mere afhængige af andre voksne omkring dem til at passe barnet, eller barnet bliver institutionaliseret, hvilket kan skabe en mere sårbar situation. Børn med handicap er af flere grunde mere udsat. Helt afgørende er det derfor at sikre, at forældre til børn med handicap får den hjælp og støtte, de er berettiget til.

I din kommune kan I gøre en større indsats for at sikre, at loven bliver fuldt opfyldt, og at børnene og deres familier får de ressourcer, støtte og hjælp, som de har ret til. Sørg for, at alle sagsbehandlere kender Inatsisartut-loven om støtte til personer med handicap godt, og at de forstår personer med handicaps rettigheder. Her kan I altid tage fat i os fra Tilioq – det er det, vi er her for.

Hvis I kan sikre, at familier, hvor et barn har et handicap, er støttet praktisk, fx med en støtteperson eller økonomisk, fx med tabt arbejdsfortjeneste, kan I sikre, at familier er mere ressourcestærke, at de kan passe deres børn godt, og at vi generelt har en hel familie i bedre trivsel, hvilket er godt for os alle.

Seksualundervisning for børn med handicap

Børn med handicap har ret til alderspassende, handicaporienteret seksualundervisning, men ud fra Tilioqs erfaring er det ikke altid, det foregår i specialklasserne. De har lige så meget ret til seksualundervisning som deres jævnaldrende. Det er vigtigt, at børn med handicap kan have et sundt forhold til deres krop og deres seksualitet, og at de har de rigtige kompetencer til at dyrke sikker sex, forstå grænser (både deres og andres), samtykke og acceptabel seksuel adfærd. Dette vil forhåbentlig være med til at styrke børnene i at forstå, når deres grænser bliver overtrådt, sige fra og rapportere seksuelt misbrug, hvis det sker.

Uddannelsesstyrelsen har sammen med Paarisa lavet undervisningsmateriale inden for det generelle område af seksualundervisning. I folkeskolens fag "Personlig udvikling" er der inkluderet mål om sundhedslære og seksuallære. Nogle børn med handicap har nedsat skoletid, går i alternative skoletilbud eller lider af skoleværing, hvorfor de måske ikke deltager i timerne med seksualundervisning.

At det sikres, at seksualundervisning tilbydes børn med handicap, er vigtigt og kræver, at man er opmærksom på, om seksualundervisning er en del af de almindelige undervisningsforløb på skolerne, at de bliver tilbudt undervisningen i det skoletilbud, de har, om det er tilpasset deres kognitive og fysiske udgangspunkt, om det er tilpasset deres sproglige kompetencer, og om det er relaterbart for barnet.

Inddragelse af sundhedsvæsenet kan være relevant, da dele af ansvaret også ligger hos dem, ifølge beskrivelsen i loven for sundhedspleje. Pissassarfik kan ligeledes være en samarbejdspartner i forhold til dette.

Bedre og mere tilgængelige støtteredskaber og psykologer

- Eksisterende støttemuligheder for børn, der har været udsat for seksuelt misbrug, er generelt sparsomme. De har desuden ikke evnen eller kapaciteten til at yde støtte til børn med handicap, heriblandt Børnerejseholdet. Desuden undlader de fleste tiltag fra Naalakkersuisut helt at involvere støttemuligheder efter misbrug i deres initiativer. Dette er kritisk, da misbrug, som de nuværende strukturer ser ud, ikke kan undgås. Behovet for at have egnet, tilgængelig og omfattende støtte i form af psykologer, psykiatere m.m., der kan hjælpe barnet med at hele efter misbruget, er en af de vigtigste faktorer i kampen mod seksuelt misbrug.
- Børnerejseholdet er absolut ikke en dårlig løsning, men det er tvivlsomt, om de når ud til alle dem, der har brug for støtten, og især om de når ud til børn med handicap, som er meget mere sårbare overfor misbrug. I Tilioqs andre rapporter opfordrer vi Naalakkersuisut til at udvide Børnerejseholdet, så de kan yde støtte til børn med handicap. Men som kommuner har I et ansvar for at kunne yde jeres egen støtte, hvis det bredere samfund svigter jeres borgere. Vi opfordrer derfor til egne initiativer, så I kan sikre, at misbrug bliver håndteret etisk, og at de børn, det drejer sig om, kan vokse op helede fra den tragedie, de har oplevet.

Organisering og samarbejde

En-dørs princip

Vi ser en god løsning for borgere, at der implementeres et en-dørs princip til al offentlig instans. Således skal borgere ikke gå til flere forskellige fysiske og administrative steder. Al kontakt går via en kontaktperson i kommunen, som vil have tovholderfunktionen og kunne videreføre relevante midler til kontakt. Den indbyrdes kommunikationsudfordring, som pt. opleves af både kommunen, sundhedsvæsenet m.m., vil kunne imødekommes.

Det betyder, at det – for at være fyldestgørende – ikke bare skal være én dør til kommunen, men én dør til det offentlige. Det vil involvere sundhedsvæsenet, politiet, MISI, SANA, Majoriaq, Allorfik, Alliaq, Pissassarfik m.fl.

Udover at implementere denne struktur anbefaler vi desuden omfattende evalueringskriterier, så I kan blive ved med at udvikle systemer, så de er nemmere for både borgerne, sagsbehandlerne og de involverede instanser. Det vil også gøre det lettere for kommunerne at hjælpe hinanden, lære fra hinanden og sammen sikre bedre systemer, bedre trivsel og mere retfærdighed for de borgere, som I tjener.

Familier, der har et barn med handicap, giver til os ofte udtryk for at være magtesløse og opleve, at de skal gentage sig selv flere gange og henvende sig mange steder. Dette øger risikoen for, at borgere giver op/resignerer og ikke får den nødvendige støtte.

En ekspertperson på området

Vi mener, at alle ansatte, der har kontakt med borgere med handicap, skal have et grundlæggende kendskab til området. Det er dog vigtigt, at både faglærte og ufaglærte har et sted at få sparring.

Vi anbefaler, at hver kommune sikrer sig at have mindst én fagperson med speciale inden for seksuelt misbrug og handicapområdet, som kan vejlede sager om seksuelle misbrug og give praktisk sparring til de ansatte og borgere. Denne person kunne også med fordel have andre roller inden for handicapområdet og indgå i netværksmøderne med sundhedsvæsenet og politiet.

Bedre kommunikation mellem forskellige instanser, særligt mellem kommunen, politiet, sundhedsvæsenet og støttemuligheder

I børnestøtteloven er der krav om samarbejde på tværs af sektorerne, sundhedsvæsenet, kommunerne og politi i form af netværksmøder. Socialforvaltningens roller er ofte at det er dem der indkalder og er tovholder på disse møder. Det giver god mening da meget tiltag selvsagt omhandler socialforvaltninger. Vi anbefaler at det er en rolle som kommunerne prioriterer højt og sikrer at opgaver varetages selv i perioder med ledighed.

Der er også andre steder at den tværsektorielle dialog er nødvendig. I loven om sundhedspleje beskrives sundhedsdistrikters særlige ansvar for børn og unge med særlige behov. Her lægges der op til muligheden for at indgå i tværfaglige samarbejde. I Tilioq hører vi ofte om familiers behov for konkret rådgivning på tværs af sektorer men at familierne ofte ikke oplever at dette sker. I relation til understøttelsen af sund seksuel udvikling vil vi opfordre til at indgå samarbejde med sundhedsvæsenet på baggrund af den lovgivningsforpligtigelse der ligger.

En tydelig beskrivelse af kommunikation mellem instanserne for hvordan og hvem der handler ved mistanke om misbrug er nødvendig for at sikre at de rette tiltag iværksættes.

Samarbejde med sundhedsvæsenet om den enkeltes sundhed

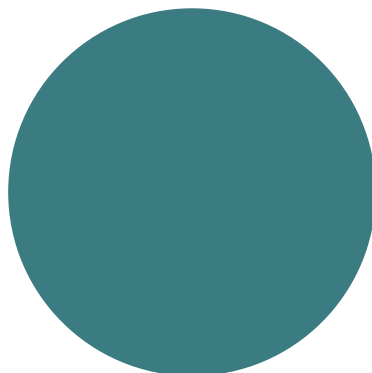
På børneområdet er der i "Hjemmestyrets bekendtgørelse om helbredsundersøgelser og sundhedspleje for børn" beskrevet, at sundhedsvæsenet skal foretage forebyggende helbredsundersøgelser hos børn både under og i den undervisningspligtige alder.

I loven står der minimumskrav for antal besøg. I Tiliq oplever vi dog, at nogle børn og familier ikke altid modtager disse. I bekendtgørelsen står der også, at det er distriktslægens ansvar, at læge og sundhedsplejens personale skal bistå skoler, daginstitutioner m.v. med vejledning om almene sundhedsfremmende og sygdomsforebyggende foranstaltninger. Vi anbefaler, at man som skole understøtter samarbejdet med sundhedsregionerne og samarbejder om, at dette skal inkludere seksualvejledning – også til personer med funktionsnedsættelser – og at sundhedspersonalet desuden er oplært i, hvilke tegn på misbrug de skal kigge efter og hvad de skal gøre, hvis de får mistanke.

I loven står desuden nævnt, at børn og unge med særlige behov skal tilbydes en særlig indsats. At anmode om denne indsats er vifarne med er meget personafhængigt, og at der dermed er stor ulighed i forhold til tilbud om opfølgende undersøgelse og rådgivning.

Vi anbefaler, at kommunen indgår et samarbejde med det lokale sundhedsvæsen for at:

- Understøtte, at alle får regelmæssige sundhedstjek. Dette tjek kan involvere et generelt sundhedstjek og mere specifikt graviditetstjek, kønssygdomstjek, tjek for mærker, ar osv.
- Sikre klare rapporteringsveje i forhold til rapporter om den enkelte beboer på bo- og døgninstitutioners sundhed og trivsel, herunder om menstruation, hygiejne, hvem der bader dem, bleskift, ude fra besøgende, medicinindtag, magtbrug m.m.
- Inkludere sundhedsfaglige aspekter samt opmærksomhed på evt. funktionsnedsættelser i sager med anbringelse, hvor tilsynsforpligtelsen ligger hos kommunen.

Bilag

Skabelon til emner i kan drøfte når I laver jeres lokale seksualpolitik

Baggrund:

- Hvorfor skal vi have en seksualpolitik?
- Hvorfor har vi valgt at have fokus på forebyggelse og tidlig opsporing af seksuelle misbrug?
- Er der særlige problematikker for de børn/unge vi har arbejder med eller tidligere erfaringer, vi kan bruge til at lave politikken?

Formål:

- Hvordan og hvorfor arbejder vil med at forebygge og tidligt opspore misbrug mod børn/ unge med handicap.
- Hvordan håndtere i de borgere der har oplevet vold eller seksuelle misbrug?

Målgruppe

- Hvem retter denne politik sig i mod? Ansatte, ledelsen, børnene, forældrene, m.v.

Definitioner af seksualitet, seksuelle misbrug og vold

- Hvordan og hvad I mener er misbrug.

Tilgange til børn og unge om seksualitet

- Beskriv, hvad I ved om børns seksualitet.
- Beskriv, hvad I oplever hos den specifikke børnegruppe, som I arbejder med.
- Hvordan passer vi på børnene/de unge?
- Hvordan passer vi på de ansatte?

Viden om forebyggelse og tidlig opsporing af misbrug mod børn og unge

- Tydeliggøre, hvilke tegn og reaktioner, der er kendetegnende ved vold og seksuelle misbrug ift. alder, handicap, modenhed samt øvrige problematikker.
- Hvordan vil I tale med børn om misbrug, og hvordan I er nysgerrige på den adfærd hos børnene, som vækker bekymring.
- Hvordan jeres ledelse skal understøtte det daglige forebyggende arbejde.
- Hvordan I vil sikre et fagligt miljø, med plads til refleksioner om egen og andres adfærd.

Implementering og opfølgning

- Hvordan I vil sikre, at denne politik bliver et velkendt og anvendt redskab i den daglige praksis.
- Hvordan I vil arbejde med politikken på personalemøder/temamøder el.lign.
- Hvordan I vil introducere nye medarbejdere til jeres politik om forebyggelse og tidlig opsporing

Inddragelse

- Hvordan vil I inddrage børnene/de unge i politikens indhold.
- Hvordan forældre/værger/ samarbejdspartnere inddrages eller underrettes om jeres arbejde med at forebygge og opspore vold og seksuelle misbrug mod børn?

Henvielse til relevante links, litteratur mv.

- Oplister, hvor man som medarbejder/leder kan finde råd og vejledning: kommunens hovednummer, socialvagt etc.
- Noter links til hjemmesider og bøger om seksuelle misbrug af børn med handicap.

Øvrige relevante emner:

- Beskriv den lovgivning, som de ansatte skal være orienteret i:
- Skærpet underretningspligt: Hvad en underretning skal indeholde
- Handleveje – beredskabsplan: Hvad gør man, når mistanken opstår?
- Beskriv, hvem I skal henvende jer til – navn og telefonnummer på kontaktperson(er).
- Beskriv de forskellige handleveje alt efter, hvem mistanken retter sig imod (forældre, ansat, barn/ung, andre).
- Beskriv, hvem der skal foretage anmeldelsen.

